

Tanrı Hakkında Tartışmak

Graham Oppy'nin Din Felsefesi Anlayışı

Dr. Musa Yanık

Tanrı Hakkında Tartışmak

Graham Oppy'nin Din Felsefesi Anlayışı

Yazar
Musa Yanık

E-ISBN: 978-625-382-282-8

Copyright © Vizetek

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Vizetek Yayıncılık Sanayi ve Ticaret Limited Şirketine aittir. Vizetek Yayıncılık'ın izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı, elektronik, mekanik, fotokopi, manyetik, kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz.
Bu kitap elektronik ortamda yayımlanmaktadır.

Yayın Koordinatörü: Ferit RESULOĞULLARI
Kapak Tasarımı & Mizanpaj: Ahmet TUNÇDEMİR
Baskı: Ankara, Mart 2026
Materyal Türü: Elektronik Kitap (Çevrim içi / Web tabanlı)
Elektronik Yayın Formatı: PDF
Elektronik Yayın Tipi: Adobe Ebook Reader

Seyranbağları Mah. İncesu Cad. 10/2 Çankaya/ANKARA
Tel.: (0312) 482 00 11
Web: www.vizetek.com.tr
E-mail: vizetkeyayincilik@gmail.com
Yayıncı Sertifika No: 41575

Tanrı Hakkında Tartışmak

Graham Oppy'nin Din Felsefesi Anlayışı

Dr. Musa Yanık

Ankara 2026

Musa Yanık

İstanbul'da doğdu. Anadolu Üniversitesi Felsefe Bölümü'nden mezun oldu. Yüksek lisansını Ondokuz Mayıs Üniversitesi Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı'nda Prof. Dr. Metin Yasa danışmanlığında hazırladığı Alvin Plantinga'nın dini epistemolojisi üzerine yaptığı çalışmayla ve doktorasını ise Graham Oppy'nin din felsefesi anlayışı üzerine yaptığı çalışmayla tamamladı. Din felsefesi ve epistemoloji başta başta olmak üzere çok sayıda yayınlanmış akademik çalışması mevcuttur. *Öncül Analitik Felsefe Dergisi*'nde yazarlık ve editörlük yapmaktadır. Alvin Plantinga'dan tercüme ettiği *Tanrı ve Diğer Zihinler* (2024) adlı eser, Türk Felsefe Derneği tarafından her yıl verilen Necati Öner ödüllerinde, yılın en önemli çevirisi ödülüne layık görülmüştür. Tercüme ettiği diğer eserler arasında, Alvin Plantinga, *Tanrı, Özgürlük ve Kötülük* (Ankara: FOL Kitap, 2022), Alvin Plantinga, *Tanrı ve Diğer Zihinler* (Ankara: FOL Kitap, 2024), David Beck, *Tanrı Var mı?*, (Ankara: FOL Kitap, 2024), Linda Zagzebski, *Tanrı, Bilgi ve İyi* (Ankara: FOL Kitap, 2026), Charles Taliaferro, *Din Felsefesi Başlangıç Rehberi* (Bursa: DTA Yayıncılık, 2025) gibi çalışmalar vardır. Ayrıca, *Dini Epistemoloji Nedir?* (İstanbul: Düşün Yayıncılık, 2022) adlı çalışmanın yazarıdır. İyi derecede İngilizce, orta derecede Almanca ve Arapça bilen yazarın temel ilgi alanları; analitik felsefe, mantık, epistemoloji ve din felsefesidir.

Rahmetli Abim Bilal Yanık'ın Aziz Hatırasına

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	9
Giriş.....	13

G. OPKY'NİN DİN FELSEFESİNE

GENEL BİR BAKIŞ

1. G. Oppy'nin Çalışmaları ve Entelektüel Biyografisi.....	21
2. Ateizm, Yeni Ateizm ve G. Oppy	23
3. G. Oppy'nin Din Felsefesi Anlayışı ve Analitik Din Felsefesi	37

G. OPKY'NİN DİN FELSEFESİNDE

BAZI PROBLEM ALANLARI

1. G. Oppy ve Dünya Görüşlerinin Değerlendirilmesi.....	43
1.1. Teizm ve Natüralizm Betimlemesi	43
1.2. Karşılaştırma İçin Kullanılan Teorik Erdemler	48
1.3. İki Rakip Dünya Görüşü	50
2. Din, Bilim ve Natüralizm.....	62
2.1. Din-Bilim İlişkisine Dair Temel Tespitler.....	69
2.2. Natüralizme Karşı Evrimsel Argüman.....	74
3. Dini Epistemoloji Anlayışı	86
3.1. İnanç ve Sistematik Tutumlar	86
3.2. Kanıt İhtiyacı Tartışmaları.....	90
3.3. İman ve Rasyonalite	92

G. OPKY'NİN DOĞAL ATEOLOJİ ANLAYIŞI

1. Doğal Ateoloji ve Kötülük Problemi	97
1.1. Mantıksal Kötülük Problemi ve Özgür İrade Savunması	99
1.2. Şüpheli Teizm ve Delilci Kötülük Problemi	123
1.3. Cennet Problemi	149
2. Ateolojik Kozmolojik Argümanlar.....	157
3. Ateizm ve Objektif Ahlak.....	165
4. Ateizm ve Hayatın Anlamı	181
Sonuç	191
Kaynakça	197

ÖN SÖZ

Tanrı'nın varlığına dair tartışmalar söz konusu olduğunda, ön plana çıkan iki farklı dünya görüşü teizm ve ateizmdir. Birbirine zıt olan bu iki yaklaşımın, birçok alt versiyonu bulunmaktadır. Ateizm içerisinde, pozitif ya da delilci ateizm olarak bilinen gelenek, Tanrı'nın var olmadığını iddiasını gerekçelendirmek üzerine kuruludur. Günümüz din felsefesi içerisinde, bu geleneğin öne çıkan isimlerinden birisi Graham Oppy'dir. Kendisi, yaptığı çalışmalarla, din felsefesi literatüründe son zamanlarda sıklıkla atıf almış ve ayrıca “dost ateizmi” olarak bilinen ve teizm ve ateizm arasında akademik anlamda diyalogdan yana bir tavır koymuştur. Onun doğal teolojiye bakışı ne kadar negatifle, doğal ateolojiye bakışı da bir o kadar negatiftir. Zira Oppy, argümanlar yerine dünya görüşlerinin değerlendirilmesini merkeze almış ve çalışmalarını bu minvalde sürdürmüştür.

Bu çalışmaların teist ve ateist felsefeciler tarafından değerlendirilmesi önemlidir. Ancak ülkemizde yapılan din felsefesi çalışmalarında Oppy'nin muhtelif çalışmalarına atıf yapılsa bile başlı başına onun din felsefesi anlayışını ele alan bir çalışma bulunmamaktadır. Bu açıdan bakıldığında Oppy'nin din felsefesi anlayışını değerlendirmek, din felsefesi alanına katacağı kavram zenginliği göz önüne alındığında önem arz etmektedir.

Çalışmamız, giriş ve sonuç kısmı hariç, iki ana bölümden ve dört başlıktan oluşmaktadır. İlk bölümde Oppy'nin entelektüel biyografisi incelenmiş ve eğitimi, eserleri ve yürüttüğü projeler üzerinde durulmuştur. Ayrıca din felsefesi içerisinde kullandığı kavram terminolojisi ve metodolojisi hakkında bilgiler verilerek, bunların din felsefesi literatüründeki önemi ele alınmıştır. Bu bakış açısından yola çıkarak, yeni ateizm ve pozitif ateizm gibi çeşitli yaklaşımlar üzerinden karşılaştırmalar yapılarak, kendisinin

çalışmalarını hangi yaklaşıma dahil edebileceğimiz konusu tartışılmıştır. Görebildiğimiz kadarıyla Oppy'nin din felsefesi içerisinde kullandığı metodoloji, açık bir şekilde analitik yaklaşımdan ileri gelirken, yine bu disiplin içerisindeki çalışmalarını, pozitif ateizm olarak bilinen geleneğe dahil edebilmemiz mümkün gözükmektedir. Zira kendisinin çalışmalarında hem yeni ateist yaklaşıma dair eleştirilerini hem de analitik yaklaşıma dair açık tutumunu belirgin bir şekilde ifade ettiği görülmektedir.

Bu doğrultuda, analitik yöntemin ve geleneğin ne olduğu, bu gelenekten nasıl yararlanabileceğimiz ve mantık, analitik metafizik ve analitik epistemoloji gibi diğer alt disiplinlerle nasıl etkileşime gireceğimiz gibi hususlar üzerinde durulmuş ayrıca bu hususlar yorumlarla birlikte kritik edilerek ele alınmıştır.

Birinci bölüm içerisinde ele aldığımız bir başka konu, "Natüralizm ve Teizm" karşılaştırması olmuş ve Oppy'nin karşılaştırmalarda kullandığı kavramlar tanıtılmaya ve yorumlanmaya çalışılmıştır. Ayrıca şüpheli teizm, mükemmel varlık teizmi ve açık teizm gibi diğer tanımlamalarla birlikte karşılaştırma yapılarak, konunun literatürdeki yerine vurgu yapılmıştır. Bu kavram tahlillerinden sonra, Oppy'nin üzerinde durduğu ana problemi, yani genel anlamda teizmi natüralizme tercih etmek için makul bir gerekçenin olup olmayacağına ilişkin kendisinin yaptığı değerlendirmeler üzerinden durum tahlil edilmiştir.

Bu bölüm dahilinde ele aldığımız din, bilim ve natüralizm kısmında ise sıklıkla gündeme getirilen din-bilim ilişkisi konusuna değinilmiş ve bu husus, Oppy'nin görüşleri üzerinden değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu kısım dahilinde, bilim insanların gerçekten inançlarından veya metafiziksel ön kabullerinden bağımsız işler yapıp yapamayacağı ve herhangi bir alanda uzman olan bir bilim insanının veya bilimsel topluluğun bilimsel görüş olarak ifade ettiği bir durumun, onların siyasi veya dini görüşlerinden bağımsız olup

olamayacağı gibi sorular üzerinde durulmuştur. Ayrıca konuya, bilim insanları herhangi bir dini inanca sahip olabilir mi? Dini inanca sahip olmak bilim insanının yapmaya çalıştığı bilimsel çalışmaları baltalar mı? gibi spesifik sorular da dahil edilerek, problem alanı zenginleştirilmiştir.

Açıkçası bu bölüm dahilinde ele alınan problemlerden yola çıkılarak, natüralizm ve teizmin metafiziksel ön kabulleri üzerinden en genel anlamda bilime dair çatışma ya da uyum olduğunu iddia etmek yetersiz görünmektedir. Zira bilim yapabilmek için belirli metafiziksel ön kabullerimizin olması gayet anlaşılabilir bir şeydir. Teizmin geniş ontolojisi düşünüldüğünde, içerisinde natüralizmi de barındırdığından, tek başına natüralizm karşısında teizm, daha fazla açıklama gücüyle bilim yapabilmek için daha fazla motivasyona ve avantaja sahip görünmektedir. Nitekim bilimin, bizim bilgi kapasitemizi artıracak yapıda olması gerektiği düşünüldüğünde, ontolojik natüralizm ve metodolojik natüralizmin belirli bir sınırlamayı da içerisinde barındırdığından, bunu sağlayabilmesi pek mümkün değildir.

Yine bu bölüm içerisinde ele aldığımız bir diğer konu filozofumuzun dini epistemoloji anlayışı olmuştur. Bu doğrultuda iman, rasyonalite ve inanç gibi kavramlar üzerinden yapılan yorumlar irdelenmiştir. Bilhassa filozofumuzun iman kavramı üzerinde sıklıkla durduğu ve meseleyi bilgi ve doğruluk gibi epistemolojinin kavramları yerine, güven, tutumlar, sadakat ve bağlılık gibi duygusal kavramlar üzerinden ele almış olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tezimizin ikinci bölümünde, filozofumuzun Tanrı'nın varlığı aleyhinde olan argümanlara bakış açısı ve eleştirilerine yer verilmiştir. Bu bölümde, öncelikle doğal ateolojinin önemli argümanlarından biri olan kötülük problemi, filozofumuzun bakış açısından irdelenmiştir. Buna göre mantıksal kötülük problemi söz konusu olduğunda, filozofumuzun karşıt-olgusalıklar ve bağdaşırıcı özgür irade üzerinden konuya yaklaştığı görülmüştür. Oppy'nin meseleyi kötülük

yerine büyük ölçüde özgürlük teorilerine indirgemesi, bir eksiklik ve itiraz olarak dile getirilmiştir. Delilci kötülük problemi söz konusu olduğunda ise, filozofumuzun şüpheci teizmin yanıtlarına itiraz ettiği gözlemlenmiştir. Oppy'nin cennet problemi başlığı altında, Tanrı'nın hem özgür olduğumuz hem de yalnızca iyilikler yapabildiğimiz bir dünya ya da mekan yaratabilme ihtimaliyle, dünyadaki kötülükleri karşılaştırdığı ve itirazlar yönelttiği anlaşılmıştır.

Elbette her akademik çalışmada olduğu gibi, bu çalışmada da teşekkür etmem gereken epey isim bulunmaktadır. Öncelikle doktora tezi olarak hazırlanan ve daha sonra kitap olarak yeniden üzerinde çalışılan bu çalışmanın; bütün aşamalarında yardımını esirgemeyen aynı zamanda hem akademik hem de kişisel yolculuğumda bana rehberlik eden kıymetli danışmanım Prof. Dr. Metin YASA'ya ve çalışma boyunca karşılıklı fikir alışverişinde bulunduğum Dr. Graham Oppy'e bütün emekleri için minnettarım; verdikleri fikir ve önerilerle çalışmama katkı sağlayan kıymetli hocalarım Prof. Dr. Cafer Sadık YARAN'a ve Prof. Dr. Fethi Kerim KAZANÇ'a teşekkür ederim. Çalışmanın okunması ve daha birçok konuda bana yardımcı olan Doç. Dr. Nazif MUHTAROĞLU'na ayrıca yorumlarıyla bana destek olan Prof. Dr. Mustafa ÇAKMAK, Doç. Dr. Fatma YÜCE'ye ve editörlük sürecindeki yardımları için Doç. Dr. İsmet TUNÇ'a teşekkürü borç bilirim. Bunun yanı sıra bütün eğitim hayatım boyunca maddi ve manevi destekleriyle yanımda olan başta amcam Hüseyin YANIK olmak üzere ailemin her bir üyesine ve başta Taner BEYTER olmak üzere Öncül Analitik Felsefe Dergisi ekibine teşekkür ederim.

Musa Yanık
Ordu, 2026